

Buitenlandse JP en VDB perfins vd margarinefabrikanten uit Oss

door B.A. Jagtman

Er is al het nodige geschreven over de perfins van de margarinefabrikanten in Nederland⁽¹⁻⁴⁾. In dit artikel enkele aanvullingen over hun buitenlandse perfins.

In 1870 richtte Anton Jurgens de eerste stoomboterfabriek ter wereld op, de Anton Jurgens Margarinefabrieken⁽⁵⁾. Jurgens had het patent voor margarine op basis van bewerkt rundervet (oleomargarine), afgeroomde melk en koeuier snippers gekocht van de Fransman Mège-Mouriès. In 1872 begon Simon van de Bergh, eveneens in Oss, een margarinefabriek. Margarine was een interessant product want 'echte' boter uit Friesland was voor de gewone burger te duur en die margarine was veel goedkoper. Apotheker Lodewijk van der Grinten uit Venlo vond een boterkleursel-recept uit wat de margarine een attractieve gelige boterkleur gaf. Op de briefkaarten naar de apotheker staan resp. een JP perfin van Jurgens (afb. 1) en een VDB perfin van Van de Bergh (afb 2).

afb. 1 briefkaart met Duitse JP perfin

afb. 2 briefkaart met Duitse VDB perfin

In Duitsland was de vraag naar margarine uit Holland dusdanig toegenomen dat Bismarck in 1887 een invoerheffing van 30 procent invoerde op Hollandse margarine om de Duitse margarineproducenten te beschermen. De margarine fabrikanten uit Oss besloten toen om een margarinefabriek te bouwen net over de grens. Dat werden de Holländische Margarine Werke van Jurgens & Prinzen GmbH in Goch in 1888 (afb. 1).⁽⁶⁾ en de Van den Bergh's Margarine Werke in Kleef (afb. 2).⁽⁷⁾ Jurgens werkte daarbij samen met zijn kompaan uit Helmond, de boterhandelaar Prinzen.

Rond de eeuwwisseling waren er heel wat margarinefabriekjes ontstaan in Nederland. Antoon Jurgens en Simon van den Bergh kochten in Nederland en Duitsland de ene na de andere margarinefabriek op. Toen de gemeente Oss niet van zins was om een kanaal te bouwen voor betere transportmogelijkheden voor zijn margarinebedrijf vertrok Van den Bergh in 1891 naar Rotterdam en bouwde daar een nieuwe fabriek 'op Feijenoord'. In 1895 opende Van den Bergh een verkoopkantoor in Londen (Van den Bergh Brothers of London) wegens de aantrekkelijke kunstbotermarkt in Engeland. Hij bouwde in 1900 een margarinefabriek in de omgeving van Liverpool.

*VDB perfin in post- en fiscaalzegel
KEVII 1902, London*

VDB perfin KGV 1913, London

afb. 3 Britse VDB perfins

De VDB perfin gaten in de Duitse zegel (zie afbeelding 2) komen overeen met de Nederlandse variant. De perforatiegaten in de postzegels uit Londen van de firma Van den Bergh komen eveneens overeen met de Nederlandse versie (zie afbeelding 3). Het enige verschil zijn de perforatiegaten punten achter de letters

V en D in de Engelse versie.

In de 1e Wereldoorlog produceerde Holländische Margarine Werke Jurgens & Prinzen in Goch volop tot 1915, daarna ging het door beperkte grondstoffen aanvoer (Engelse blokkade) snel bergafwaarts: in 1918 werkte de fabriek slechts op beperkte schaal. In 1922 bezat Jurgens in Duitsland 9 fabrieken, waarvan die in Goch de één na grootste was. De fabrieken werden samengevoegd in één moedermaatschappij in 1920, de Deutsche Jurgens Werke A.G., die als centrale financieringsmaatschappij fungeerde en credieten opnam bij Duitse banken.

Belgische spoorwegzegel uit 1923 met perfin VDB

afb. 4 Belgische VDB perfin

In 1923 opende Van den Bergh een margarinefabriek in Brussel. Het was geen nieuwe fabriek, want hij had in 1895 al een fabriek in Brussel.

In 1923 lanceerde Van den Bergh het margarinemerkt Blue Band in Nederland, met de slogan 'Koopt heden Blue Band, Versch gekarnd'. Hij betaalde de PTT voor een stempelvlag met die reclame tekst. De Belgische VDB perfin heeft evenveel gaten als de Nederlandse versie, maar heeft punten achter de V en de D en is uitgevoerd in groter formaat (zie afbeelding 4).

Om elkaar niet kapot te concurreren fuseerden Jurgens en van den Bergh in 1927 tot de NV Margarine-Unie met het margarinemerkt Rahma van Jurgens en Blue-Band van Van den Bergh⁽⁸⁾. Na de fusie werden de Holländische Margarine Werke Jurgens & Prinzen en de Van den Berghsche Magarinegesellschaft in Kleve in 1929 onderdeel van de Jurgens Van den Bergh Margarine Verkaufs Union GmbH. In 1929 kwam een fusie tot stand met zeepfabrikant Lever Brothers Ltd uit Engeland en de fusiefirma heet dan Unilever. Het was voor de partijen voordelig om gezamenlijk grondstoffen in te kopen op de grondstoffenmarkt in Chicago.

Na de 'Gleichschaltung' (nazificatie) in 1933 werden de Joodse directieleden uit de 'Supervisory Board' van de Van den Bergh Margarine AG in Berlijn gedrukt⁽⁹⁾. Margarinewerke Van den Bergh in Kleve gebruikte de VdB perfin nog in 1944 om de tronie van Hitler te doorboren (afb. 5). In de Tweede Wereldoorlog werd de margarinefabriek in Goch (voorheen Jurgens & Prinzen) volledig verwoest en na de oorlog niet herbouwd. Er duikt dan nog wel een JP perfin op (afb. 5) van de Jurgens & Prinzen Holzfass fabriek in Warstein (dan Unilever) waar houten kisten voor boter werden gemaakt.⁽¹⁰⁾ Margarinewerke Van den Bergh in Kleef werd bij een bombardement in 1944 ook vrijwel geheel verwoest. De fabriek werd met Britse Unilever investeringen na de oorlog herbouwd en de productie in 1948 hervat. Perfin VdB werd in Kleef ook gebruikt in de Britse bezettingszone (1945-1949). De zaaier op de postzegel uit 1948 (afb. 5) is het symbool voor de wederopbouw. In 2018 verkocht Unilever het bedrijf aan de investeerder KKR.

VdB perfin 1944

VdB perfin 1944

JP perfin 1948

VdB

perfin 1948

voorkant)

achterkant

afb. 5 Duitse VDB perfins in WO II en vlak na WO II.

Bronnen:

- 1) *R. Slim, Perfins uit Oss, Perfinpost 45, mei 1988*
- 2) *100 jaar Prinzen en van Glabbeek in een notendop, perfin post 81, mei 2007 (overgenomen publicatie van filatelistenvereniging. Helmveste Helmond)*
- 3) *P. Gommans, P & VG : Het verband tussen de perfins P&VG, AJ, VDB, UL en de Duitse perfin JP, Perfinpost nr. 104, februari 2013*
- 4) *Pieter Gommans, P&VG: Prinzen en van Glabbeek, Perfinpost 151 jan 2025*
- 5) *Anton'Jurgens Margarine fabrieken, Wikipedia*
- 6) *Holländische Margarine Werke Jurgens & Prinzen G.m.b.H Goch; Historic Papers site-historic letters and invoices www.hugovandermolen.nl*
- 7) *Margarinewerke Van den Bergh, Wikipedia (DE)*
- 8) *Van den Bergh Limited, margarine fabrieken, plaatjesalbums.info*
- 9) *Wubs B., Guns and margarine. <https://pure.eur.nl> Erasmus University, Rotterdam 2010*
- 10) *<https://www.crr-modelle.com/2021/11/30/hillenberg/>*

correspondentie: b.jagtman@home.nl